

De data asta însă mă pripisem, căci nu mai departe decît în dimineața următoare am asistat la un miracol. Aceeași orchestră, aceeași bucată, dar ce nuanțare, ce omogenitate, ce însuflețire! Dar la pupitru era George Enescu. Enescu nu dirija orchestra, cînta din ea, ca la clavier, demonstrînd, fără să vrea și peremptoriu, că rostul dirijorului nu se reduce la gimnastica individuală, cu bagheta.

Rostul regizorului nu e altul.

Un bun dirijor de orchestră, cînd citește o partitură, o și aude.

Un bun regizor, cînd citește o piesă, o și vede.

Într-un text teatral, regizorul trebuie să vadă spectacolul, tot așa cum într-un spectacol, criticul dramatic trebuie să descifreze textul. Cînd lucrurile se petrec altfel, nici regizorul nu-i regizor, nici criticul critic (sau cronicar, dacă preferați).

Regizorul trebuie să fie domnul care pricepe piesa. Datoria lui unică e să servească textul cu onestitate și fără scamatorie. Cînd se încapăținează să nu vadă în text decît un pretext pentru fanteziile proprii și să impune interpretelor (vorbec de cei de talent), un punct de vedere în contradicție cu sensibilitatea lor, el își depășește rolul și nu face decît să încurce treaba.

În spatele spectacolelor izbutite e totdeauna un regizor care se mulțumește să dea tonul și să păstreze măsura. În rezumat, calitatea lui de căpetenie e să nu silească piculina să execute aria scrisă pentru contrabas. E atît de adevărat că asta e o regulă, încît sînt și excepții.

La moartea lui Niculescu-Buzău

Chiar la ceasul morții lui, despre „Nea Buzău” sau „Nenea Nae”, cum i se spunea, nu se poate vorbi cu acea funebă solemnitate de guler tare (ștaif), ce se cere la înmormîntarea („funeralii”) unui doct universitar ori unui actor tragic. Pentru a-i cinsti amintirea cum se cuvine trebuie să vorbești despre dînsul cu degajare, cu acel *firesc* care a fost darul cel mai de seamă al jocului său actoricesc. Dacă ai haz și te ții curelele, îți e îngăduit să te exprimi chiar anecdotic. Te-ar asculta cu plăcere însuși

decedatul, căruia mult plăcutu-i-au în viață șotiile și snoavele. În orice caz, tonul solemn nu intra în slăbiciunile sale.

Că așa stau lucrurile cea mai bună dovadă este dovada cea mai recentă: titlul cărții lui de amintiri. Memorialiști din teatru, mai solemnî, au dat amintirilor lor titluri grave ori nostalgice. Anul trecut, cînd i-a apărut cartea, omul nostru avea — bătuți pe multe și mărturisii — 84 de ani. Deci, patriarh. Deci, om „serios”. Și totuși, cu grație ștremgărească, și-a intitulat amintirile: *Suveniruri teatrale*. Nu mai lipsea să le spună decît „teatralicești” — și tacimul ar fi fost complet...

Îndată după apariția „suvenirurilor” s-a-ntîmplat să-l întîlnesc pe Nea Buzău acolo unde venea de obicei: la fostul „Capșa”. Era un „cafegiu” vechi. Adică iubea cafeneaua, această — pe vremuri — instituție-refugiu a inșilor literari și artistici care se adunau la taclale lingă cite și gingirile. Era „cafegiu” încă de pe vremea terasei Oteteleșanu, unde puteai să-ntîlnești și pe hieraticul poet Alexandru Macedonski și pe năzdrăvanul Iancu Brezeanu. Așadar, l-am întîlnit. Și am ținut să-l felicit pentru proaspăta și unica lui carte. El a primit felicitarea cu un zimbet sfios, în care se amestecau neîncrederea și plăcerea.

— Lasă, frate — a zis el — Caragiale a scris mai bine decît mine și nu l-a felicitat nimeni, ba a fost și fluierat.

Lîngă noi se afla un careva înăcrit și cu pretenții. N-a plecat bine de la masă Nea Buzău, și ipochimenul s-a năpustit asupra-mi precum că „nu ești sincer”, precum că „carte-i aia?”, precum că „poftim, dom’le, am ajuns să facem lucru mare și dintr-un „cabotin” ca Niculescu-Buzău”.

Am suris ca pentru mine și-am tăcut. Însă lighioane d-astea ca preopinutul meu, pardon, sînt destule. Nu mai poți ride din plin la o vorbă de haz, că lighioana te ia la trei păzește și-ți dă în cap cu „marile valori”. Pentru aste făpturi spurcate de pretenții infumurate, n-are drept la viață decît Shakespeare. Un Albert Samain trebuie aruncat la coș.

„A se slăbi!” — ar fi spus pe bună dreptate actorul Niculescu-Buzău. Și ar fi putut să continue: Ce s-ar face muzica lumii dacă nu l-ar avea decît pe Beethoven? Însă buni sînt și Strauss și Offenbach. Fiecare cu darul și contribuția lui.

* În ce privește teatrul, am să vă spun că am în fața mea un volum franțuzesc — cam prăfuit el — de peste 400 de pagini. E un exemplar din *Classiques Garnier*, unde, după cum se știe, sînt tipăriți și Xenophon și Velleius Paterculus și D-na de Stăel și Montesquieu. Opul se intitulează: *Oeuvres de Tabarin*. Acest „clasic” Tabarin n-a fost altul decît comediantul de bilci care, pe la 1622, improviza în piața Dauphine, între altele, „isprăvile și amorurile căpitanului Rodomont, nemaipomenita frumusețe a Isabellei și năstrușnicele născociri tabarinești”. Și azi faci mare haz cînd îi citești improvizațiile transcrise de altul. Și dacă înșiși franțujii nu se jenează să-l așeze printre clasici pe acest cabotin de iarmaroc, n-ai de ce să te jenezi tu.

De ce, dar, am respinge recunoașterea valorii — de unde și pînă unde se întinde — a actorului de mare haz și copleșitoare naturalețe N. Niculescu-Buzău? Căci dacă numitul Tabarin a creat pe fudulul căpitan Rodomont (de unde și vorba „rodomon tadă”), Niculescu-Buzău al nostru a fost „Maiorul Mura”. Adevăr zic vouă: dacă partea interpretativă a teatrului nostru românesc începe, să zicem, cu o Cucoană Chirița a lui Matei Milo, ori cu Hamletul lui Grigore Manolescu, apoi cuprinde negreșit și „comediile alea nemțești” de le juca Ionescu la „Junion”, și Coana Manda a lui Ștefan Iulian și Maiorul Mura al lui Niculescu-Buzău. Fără de care nu se poate.

Atît am avut de zis la ceasul cînd, după ce a împlinit 85 de ani, actorul vesel numit „Nea Buzău” ne-a părăsit, lăsîndu-ne ca moștenire niște prețioase „suveniruri teatrale”.

Lascăr SEBASTIAN

Festival Gorki

Cînstind memoria marelui scriitor și dramaturg, Teatrul Tineretului a organizat un matineu artistic „Maxim Gorki”.

A. Pop Marțian a prezentat o expunere sobră, densă, care a încercat să surprindă biografia și mai ales dramaturgia autorului *Azilului de noapte*.

Interesant prilej de experiență și verificare artistică a fost suita de fragmente din *Azilul de noapte*, prezentată de tinerii actori.

Al. Ciprian ca regizor a încercat să lege momente dramatice din primele acte, bîzîndu-se pe cîțiva interpreți care poate ne-au surprins atunci cînd le-am citit numele în program... I. Ciprian, interpretul favorit al unor tineri teribili sau alinați, cinici și obraznici, a abordat rolul „actorului”. Ne-a plăcut flerul artistic al tînărului actor care și-a trăit rolul cu o credință ce depășea altitudinile artistice ale colegilor săi. Ne-preocupat de a-și îngroșa vocea (cum făceau de altfel aproape toți ceilalți), el și-a decupat rolul după o optică personală, cu seriozitate și suflu matur. A fost cel mai aproape de amarul textului gorkian. Interesant că un alt tînăr actor dotat cu mijloace de comedie, Cicerone Ionescu, a abordat rolul Tătarului cu mijloace și efecte simple dar de un elocvent dramatism. Al. Ciprian (Baronul), Gh. Păunescu (Luca), Mircea Anghelescu (Vasca Pepel), Lucreția Racoviță, Mircea Stroe au adus mai mult decît simple prezențe scenice. Și totuși „spectacolul” a avut un aer de festival de producție neînjghebată sau oarecum improvizată. Am simțit prea ades tinerețea sub bărbile și mustățile lipite zdravăn, sub vocile îngroșate.

E un experiment interesant ceea ce au făcut tinerii de la Teatrul Tineretului, un act de curaj așa cum șade bine colectivului unui teatru tînăr. I-am dori să-i vedem mai des la lucru, dar cu o pregătire anterioară și cu mijloace mult mai ample.

În fond repertoriul universal îi așteaptă.

Experimentul se cere desăvîrșit.

Al. P.

Jocul de-a concursul

Există o dispoziție sau un regulament al Direcției Teatrelor, după care teatrele din Capitală își pot improspăta cadrele — atunci cînd e nevoie — cu actori din provincie pe bază de concurs. (Fac excepție artiștii distinși, cu activitate oficial recunoscută.) Adică doritorul vine la București și se prezintă cu una sau mai multe scene dintr-o piesă, pe care le rostește în fața unei comisii ad-hoc.

Se prea poate ca, la origine, măsura aceasta să izvorască din intențiile cele mai bune, respectiv de a asigura un trial riguros, o selecție de valori care să contribuie la păstrarea intactă a nivelului artistic